

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:2001/11 (Siyasî Parti-İhtar)

Karar Sayısı:2002/7

Karar Günü:9.1.2002

R.G. Tarih-Sayı:27.04.2002-24738

İHTAR İSTEMİNDE BULUNAN : Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

İHTAR İSTEMİNİN KONUSU : 16.8.1993 tarihinde "Sosyalist İktidar Partisi" adıyla kurulup tüzelkişilik kazanan Parti'nin 11.11.2001 tarihinde gerçekleştirdiği kongresinde adını "Türkiye Komünist Partisi" olarak değiştirmesinin 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 96. maddesine aykırılık oluşturduğu ileri sürülerek 104. maddesi uyarınca ihtar kararı verilmesi istemidir

I- İHTAR İSTEMİNİN GEREKÇESİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 21.11..2001 günlü, SP.54 Hz.2001/11 sayılı başvurusu şöyledir:

"16.8.1993 tarihinde "Sosyalist İktidar Partisi" adıyla kurulup tüzelkişilik kazanan Sosyalist İktidar Partisi'nin 11.11.2001 tarihinde gerçekleştirdiği olağanüstü kongresinde Parti'nin ismini "Türkiye Komünist Partisi" olarak değiştirdiği anılan parti Genel Başkanlığı'nın Başsavcılığımıza gönderdiği 1585 sayı ve bila tarihli yazısından anlaşılmıştır.

2820 sayılı Yasa'nın kullanılamayacak parti adları ve işaretler başlıklı 96. maddesinin son fıkrası "Komünist, anarşist, faşist, teokratik, nasyonal, sosyalist, din, dil, ırk, mezhep ve bölge adlarıyla veya aynı anlama gelen adlarla da siyasî partiler kurulamaz veya parti adında bu kelimeler kullanılamaz" hükmünü içermektedir.

Aleyhine başvuru partinin "Komünist" sözcüğü ile adını değiştirmesi anılan Yasa'nın 4. Kısımında yer alan 96. maddesine açık aykırılık oluşturmaktadır.

Aynı Yasa'nın 104. maddesinde ise "Bir siyasî partinin bu Kanunun 101. maddesi dışında kalan emredici hükümler ile diğer kanunların siyasî partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle o parti aleyhine Anayasa Mahkemesi'ne Cumhuriyet Başsavcılığı'nca re'sen yazı ile başvurulur" hükmü öngörülmüştür.

Sonuç ve İstem :

Aleyhine başvuru siyasî partinin adı konusundaki yasaya aykırılığın giderilmesi için anılan Yasa hükümleri uyarınca İHTAR kararı verilmesi arz ve talep olunur."

II- İNCELEME

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın ihtar başvurusu, işin incelenmesine ilişkin rapor, ilgili Anayasa ve dayanan yasa kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Türkiye Komünist Partisi'nin ihtar istemine karşı görüşlerinin alınması talebi incelendi.

Siyasî Partiler Kanunu'nda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın bir siyasî parti hakkındaki ihtar istemine karşı Parti'nin görüşünün alınmasına ilişkin kural bulunmadığından istemin reddi gerekir. Bu görüşe Yalçın ACARGÜN ve Sacit ADALI katılmamışlardır.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca Sosyalist İktidar Partisi adıyla tüzelkişilik kazanan Parti'nin yaptığı kongrede adını Türkiye Komünist Partisi olarak değiştirmesinin 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 96. maddesine aykırılık oluşturduğu ileri sürülerek 104. maddesi uyarınca ihtar kararı verilmesi istenmektedir.

Öncelikle Siyasî Partiler Kanunu'nun olayda uygulanacak 104. maddesinin Anayasa'ya uygunluğunun, ön sorun kabul edilerek incelenip incelenmeyeceği üzerinde durulmuştur.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından bir siyasî parti hakkında ihtar kararı verilmesi istemiyle Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesi uyarınca yapılan başvuru, dava niteliği taşımadığından bu başvurular nedeniyle Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca "davaya bakmakta olan mahkeme" konumunda değildir.

Öte yandan, ileride görülmesi olası bir davada uygulanabilecek yasa kuralının ancak o dava sebebiyle Anayasa'ya uygun olup olmadığı tartışılabileceğinden, konunun bu evrede görüşülmesi yerinde görülmeyerek ihtar isteminin incelenmesine geçildi.

2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesinde, bir siyasî partinin bu Kanun'un 101. maddesi dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların siyasî partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle o parti aleyhine Anayasa Mahkemesi'ne Cumhuriyet Başsavcılığı'nca re'sen yazı ile başvurulacağı, Anayasa Mahkemesi'nin söz konusu hükümlere aykırılık görmesi durumunda bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasî parti hakkında ihtar kararı vereceği; kararın, o siyasî parti genel başkanlığına yazılı olarak bildirileceği; bu yazının tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde aykırılık giderilmediği takdirde Cumhuriyet Başsavcısı'nın Anayasa Mahkemesi'ne bu siyasî partinin kapatılması için re'sen dava açacağı, 96. maddesinin ikinci fıkrasının son tümcesinde de komünist, anarşist, faşist, teokratik, nasyonal sosyalist, din, dil, ırk, mezhep ve bölge adlarıyla veya aynı anlama gelen adlarla da siyasî partiler kurulamayacağı veya parti adında bu kelimelerin kullanılamayacağı belirtilmiştir.

Bu durumda, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 96. maddesine aykırı olarak adında "Komünist" sözcüğü kullanan Türkiye Komünist Partisi'ne ihtarla bulunulması gerekmektedir.

Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI ile Rüştü SÖNMEZ bu görüşe katılmamışlardır.

III- SONUÇ

A- Parti görüşünün alınması isteminin REDDİNE, Yalçın ACARGÜN ile Sacit ADALI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B- 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 96. maddesine aykırı olarak adında "Komünist" sözcüğü kullanan Türkiye Komünist Partisi'ne, kararın tebliğ tarihinden itibaren bu aykırılığı altı ay içinde gidermesi için aynı Yasa'nın 104. maddesi gereğince İHTARDA BULUNULMASINA, Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI ile Rüştü SÖNMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C- Karar örneğinin, gereği için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine, OYBİRLİĞİYLE

9.1.2002 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye	Üye	Üye
Sacit ADALI	Ali HÜNER	Fulya KANTARCIOĞLU
Üye	Üye	Üye
Rüştü SÖNMEZ	Ertuğrul ERSOY	Tülay TUĞCU
Üye		Üye
Ahmet AKYALÇIN		Enis TUNGA

KARŞIOY YAZISI

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı başvuru dilekçesinde, 16.8.1993 tarihinde "Sosyalist İktidar Partisi" adıyla kurulup tüzelkişilik kazanan Parti'nin 11.11.2001 tarihinde gerçekleştirdiği kongresinde adını "Türkiye Komünist Partisi" olarak değiştirmesinin 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 96. maddesine aykırılık oluşturduğu ileri sürülerek 104. maddesi uyarınca ihtar kararı verilmesini istemiştir.

4121 ve 4709 sayılı Yasa'larla Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerinde önemli değişiklikler yapılarak siyasî partilerin kurulma, faaliyet ve kapatılmalarına ilişkin demokratik toplum düzenlerinde uygulanan kurallara koşut düzenlemeler getirilmiştir. Buna göre, bir siyasî partinin kapatılabilmesi; tüzük ve programının Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı olması; eylemleriyle Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen fiillerin işlendiği odak haline gelmesi ya da, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzelkişilerden maddî yardım alması hallerinde mümkün olabilecektir. Böylece, siyasal partilerin faaliyetlerini sürdürürken hangi hallerde kapatılabileceklerine ilişkin açık ve net kurallar konularak güvence sağlanmış, yasa ile kapatma nedenlerinin genişletilmesi önlenmiştir. Nitekim, 23.7.1995 gün ve 4121 sayılı Yasa'yla yapılan Anayasa değişikliklerine ilişkin 5.6.1995 günlü Anayasa Komisyonu Raporunda "...Komisyonumuz siyasî partilerin, yeni kaleme aldığı 68. maddede yer alan ilkelere uyması gerektiğini metne açıklıkla koymak suretiyle, partilerin temelli kapatılmasının sadece bu ilkelere uyulmaması halinde öngörmüş ve diğer hallerde öngörmemiştir. Temelli kapatmanın partilerin tekrar kurulamaması demek olduğu da metinde belirtilmiştir. Aynı sistematığe uygun olarak komisyonumuz, siyasî partilerin bu ilkelere uygun hareket etmelerinin iki ayrı şeklini açıkça düzenlemiştir. Bunlardan birincisi, partinin tüzük ve programının bu ilkelere aykırı olmasıdır. İkinci durum ise Parti'nin beyan ve eylemlerinin bu ilkelere aykırı olmasıdır. Bu iki durum, Anayasa'nın mer'i metninde de, Teklifte'de birbirinden yeteri açıklıkla ayrılmamıştır. Komisyonumuz bu ayrımı yapmış ve ikinci halde temelli kapatmayı ancak partinin bu tür eylemlerin işlendiği bir odak haline gelmiş olmasına bağlamıştır. Bu hüküm Federal Almanya

Anayasası'nın 18. maddesinden esinlenmiş olup, partilere çok daha sağlam hukuki teminat getirmektedir." denilmiştir.

Anayasa'da öngörülen kapatma nedenleri, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 101. maddesinde de aynen tekrarlanarak, Anayasa Mahkemesi'nin siyasî partileri hangi durumlarda kapatabileceği açıkça belirlenmiştir. Ancak, Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesinde, aynı Kanun'un 101. maddesi dışında kalan emredici hükümlerle diğer kanunların emredici hükümlerine aykırılık halinde bu aykırılığın giderilmesi için ihtar kararı verileceği; aykırılığın altı ay içinde giderilmemesi halinde ilgili partinin kapatılması için dava açılacağı öngörülmektedir. Oysa, Anayasa'da, Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesinde belirtilen durumlara aykırılık halinde herhangi bir kapatma yaptırımını belirlenmemiştir. Anayasa'da açıkça kapatma yaptırımına bağlı tutulmayan nedenlerle siyasî partilerin kapatılması kabul edilemez. Yasakoyucunun, siyasî partilerin 104. maddede öngörülen emredici hükümlere uygun davranmalarını sağlamak amacıyla kapatma dışında başka bir yaptırım getirebileceği kuşkusuzdur.

Anayasa'da bulunmayan bir yaptırımını öngören Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı açık olduğundan ya iptal edilmesi ya da ihmal edilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi'nin itiraz ve iptal davaları dışında, uygulayacağı bir kuralı iptal edebilmesi için elinde Yüce Divan sıfatı ile baktığı bir dava, ya da bir siyasî parti kapatma davası bulunması gerekir. Bunun dışında kalan yasama dokunulmazlığının kaldırılması, milletvekilliğinin düşmesi ya da ihtar kararı verilmesi için yapılan başvurular dava niteliğinde olmadığından bu tür başvurularda uygulanacak bir yasa kuralının Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülemez. Bu nedenle, Anayasa'ya aykırılığı açık olan bir kuralın bu evrede iptali mümkün olamayacağından, böyle bir durumda yasa kuralının ihmal edilerek üstün hukuk normu olan Anayasa'nın uygulanması gerekir. Bu aynı zamanda Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesini düzenleyen 11. maddesinin gereğidir. Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesi Anayasa'da bulunmayan bir yaptırım öngördüğünden, ihmal edilerek uygulanmaması gerekir. 104. madde uygulanarak ihtar kararı verilse bile, bunun gereğini yapmayan parti hakkında Anayasa'ya göre kapatma yaptırımını uygulanamayacağından başvuru sonuçsuz kalacaktır.

Bu maddeye göre açılacak parti kapatma davalarında ihtar kararı önkoşuldur. Söz konusu karar olmadan dava açılmayacağına göre, kapatma davasını doğrudan etkileyen bu aşamanın önemi yadsınamaz. Böyle bir durumda ihtar kararı verilerek, siyasal partilerin Anayasa'da bulunmayan bir kapatma tehdidi altında tutulması demokrasinin vazgeçilmez kurumlarının hukuk güvenliğinden yoksun bırakılması sonucunu doğurur.

Açıklanan nedenlerle, adını Türkiye Komünist Partisi olarak değiştiren siyasî Parti'ye ihtar kararının verilemeyeceği, düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye		Üye
Sacit ADALI		Rüştü SÖNMEZ